

Přemysl Rosůlek

***Jánošící s těžkou hlavou
Mýty a realita Slovenska očima
českého reportéra***

SMATANA, Lubomír (2010): 65. pole, Praha

Lubomír Smatana předkládá českému čtenáři Slovensko očima redaktora Českého rozhlasu, který se pohyboval několik let „v terénu“ u našich východních sousedů.

A představuje Slovensko, jak ho neznáte. Autor sice nevynechává témata čtenářem očekávaná – slovenskou hrdost na Vysoké Tatry, život v romských osadách, Maďary a „maďarizaci“ Slovenska či Andyho Warhola, nejznámějšího Slováka v zahraničí. Nepřekvapí ani fakt, že do knihy byli zařazeni slovenští politici Ján Slota a Robert Fico. Lubomír Smatana nepopisuje Slotu primárně jako nacionalistu, ale spíše jako (téměř) „nesestřelitelného“ politika, který je cynikem, alkoholikem i praktikem moci současně. Pasáž o Robertu Ficovi, kterého, jak upozorňuje Lubomír Smatana, slovenští bloggeři počastovali přezdívkou *Lenon*, tedy „*len on*“ (česky „jen on“), je věnována touze po moci a umění skvěle využívat médií.

Autor tahá z rukávu plejádu zajímavostí ze Slovenska, které líčí s lehkostí a smyslem pro detail. Témata na první pohled již „otřepaná“ obohacuje o množství vtipných až pikantních detailů. O symbolickém významu Tater v národní mytologii Slováků v Česku nepochybuje nikdo. Ale o peripetiích s přejmenováním Českého šítu na Těžký štít¹ ví málokdo. Automobilku KIA na Slovensku nelíčí jen v souvislosti s rozhořčením místních

1) Smatana, L. (2010): *Jánošící s těžkou hlavou*. Praha: 65. pole. ISBN 978-80-903944-6-9, s. 92.

s vykupováním pozemků. Přidanou hodnotou tohoto tématu je přiblížení života jihokorejské „nejmladší vesnice na Slovensku“ pod Malou Fatrou jako i filozofie firmy uplatňovaná na slovenských zaměstnancích². Čtenáře dobře naladí i detailní popis ryze „slovenských“ témat, která jsou v Česku všeobecně známá – brynza nebo halušky³.

Exkurz do politických reálií ale nekončí u Fica a Sloty. Autor se věnuje i „kouskům“ z komunální politiky. Starosta Marián Mižigár⁴ s dokončenými šesti třídami základní školy vedl romskou obec Žehra (v níž „z celé romské populace pracuje jen jediný člověk, železničář“) několik let až do verdiktu Ústavního soudu zneplatňujícího komunální volby. Vzhledem k vysoké porodnosti „romové postupně ovládnou samosprávu a budou mnoha slovenským regionům vládnout“⁵.

Lubomír Smatana se věnuje také v Česku nepříliš reflektovaným tématům, například stěhování Slováků za bydlením do levnějších příhraničních oblastí Maďarska anebo romantické atmosféře českými turisty doposud neobjevených zákoutí Slovenska. Práci prešovské policie není třeba důsledně analyzovat, stačí představit její tiskovou zprávu: „Čtyřicetiletý muž z Udavského napadl mačetou patnáctiletého chlapce z Vyšného Hrušova a ukradl mu koně...“⁶.

Kniha ale nestojí na zajímavých tématech „za každou cenu“. Čtenář se dozví podrobnosti o ekonomické a sociální realitě Slovenska díky podloženým statistickým údajům. Stejně tak pasáž o slovenských svátcích je prezentována zajímavým způsobem⁷.

Samotný podtitul knihy je zavádějící pro čtenáře, který si nemyslí, že v knize narazí na to, jak se Slováci dívají na Čechy. Za paštikáře jsou na Slovensku považováni spíše obyvatelé Bratislavy, kteří jezdí do předražených Donoval lyžovat s konzervami, ale slovenská „pomsta“ proti Čechům za Entropu je v knize náležitě vyličeána. V soutěži karikaturistů zvítězil v evropské konkurenci Martin Shooty Šútovec z deníku SME. Vykouznil Čecha v podobě Brouka Pytlíka „s pivem v jedné ruce a s taškou popsanou sloganem „Levné, no nekup to“, samozřejmě v sandálech a bílých ponožkách⁸.

Celkové hodnocení knihy je jednoznačně pozitivní. Kritických poznámek nemůže být mnoho. Tok textu jako i snaha o objektivizující pohled na slovenskou realitu redaktor jen zřídka narušuje tím, že prozrazuje svůj soukromý život, což není vždy k tématu a může na čtenáře působit i rušivě (např. vsuvka o exotické Španělce ve Skryjích).

Textu by určitě prospělo, kdyby přímá řeč Slováků, odborníků nebo „hlasu lidu“, nebyla překládána do češtiny. Kniha svým duchem nezapře, že je šita na míru českému čtenáři. Pejorativní popis kvality slovenského piva jistě potěší pivní patrioty na západ od řeky Moravy⁹, ale „Jánošíkům s těžkou hlavou“ se ne vždy budou takové části knihy zamlouvat. Platí to jistě i o řádcích, kdy absence hrdoosti na práci ve službách je autorem spojována se zkušenostmi „s pány, pod kterými museli podle tradice trpět [Maďaři], a toto jařmo uherského útlaku si nesou sebou“, neboť v zákazníkovi povědomě vidí panstvo.

Množství reakcí, které kniha vzbudila na Slovensku, od pochvalných až po silně kritické přirovnávajících autora ke „staré české koloniální škole“, jsou důkazem toho, že po sedmnácti letech od rozpadu federace je na stole konečně zajímavá četba k diskuzi o Slovensku a česko-slovenské vzájemnosti.

Kniha Lubomíra Smatany *Jánošíci s těžkou hlavou* je zážitkem po stránce reportéřské i jazykové a jednoznačně se zařazuje k nejkvalitnějším knižním výstupům redaktorů Českého rozhlasu, jakými jsou například *Sever, za kamna vlezem* od Tomáše Sniegona ze Skandinávie anebo *Rusko mezi řádky* napsané Davidem Štáhlavským.

Smatana, Lubomír (2010): *Jánošíci s těžkou hlavou*. Praha: 65. pole. ISBN 978-80-903944-6-9, 309 str.

2) Smatana, L. (2010): *Jánošíci s těžkou hlavou*. Praha: 65. pole. ISBN 978-80-903944-6-9, s. 207, 212.

3) *Tamtéž*, s. 47, s. 49.

4) *Tamtéž*, s. 194.

5) *Tamtéž*, s. 195.

6) *Tamtéž*, s. 137.

7) *Tamtéž*, s. 185, 165.

8) *Tamtéž*, s. 76.

9) Smatana, L. (2010): *Jánošíci s těžkou hlavou*. Praha: 65. pole. ISBN 978-80-903944-6-9, s. 115.